

El compromís silenciós d'un poeta

MANUEL GIRALDO-MAGIL

POESIA

Eduardo Gómez, *Antología poética*.
Editorial Libros de la Frontera.
Barcelona, 2000.

La poesia colombiana és bastant desconeguda a Espanya, llevat d'uns pocs poetes que enmig de la guerra que està patint el poble colombià han aconseguit un cert reconeixement, però no deixa de ser minoritari, en un país on es diu que hi ha tants poetes que no resulta estrany trobar-los fent tota mena d'oficis. Una de les anècdotes que explicava Rafael Alberti és la del seu primer viatge a Colòmbia: quan hi va arribar convidat per la Universitat de l'Atlàntic per a una lectura de la seva poesia, a l'aeroport es va trobar una multitud de joves que l'esperaven amb una pancarta que deia: "Poeta Rafael Alberti, els 400 poetes de la Costa Atlàntica el saluden".

Recentment, potser a partir del reconeixement literari que dona Europa a l'obra d'Álvaro Mutis, les editorials espanyoles s'interessen per la poesia colombiana i en poc menys d'un any s'han publicat obres d'alguns poetes colombians. Un d'aquests poetes és Eduardo Gómez, que comença a publicar al final dels seixanta, quan surt el seu primer llibre, *Restauración de la palabra* (1969). Ja aleshores la seva poesia es distingia per un lirisme rigorós, que evita l'emoció immediata i incita a la reflexió en el context de cada vers; de llavors ençà la seva vida, com la seva poesia, ha assumit un compromís davant la difícil situació que viu el país, i en el poema que dona títol al llibre afirma: "Es hora de glorificar a otros hombres y otros hechos. / Es hora de buscar situaciones / en donde la palabra sea necesaria / i de convivir con aquellos / para quienes la palabra es liberación. / Solamente la palabra que ponga en peligro el poder de los tiranos y los dioses / es digna de ser pronunciada o escrita".

Injustament, la poesia colombiana s'ha vist marginada per modes literàries o grups de caràcter institucional que han aconseguit cobrir aquest aparent buit poètic però que, en rea-

litat, formen part d'una política cultural on la censura, l'amiguisme i la gelosia literària han impedit que la poesia, amb algun contingut social es conegui i es difongui a Colòmbia i altres països. El 1975 surt *El continente de los muertos*, llibre en el qual Eduardo Gómez aconsegueix una poesia reflexiva d'un depurat llenguatge on la ironia i la metàfora continuen endinsant-se en els conflictes urbans de la nostra societat. L'aparició d'aquest llibre incita autors, com ara el poeta espanyol José M. Caballero Bonald, a comentar: "L'engranatge de patetisme i ironia, l'admirable empelt de l'ètica en l'estètica, la molt intel·ligent dosificació meditativa de l'experiència, la mateixa instrumentació

El poeta colombià Eduardo Gómez

Les obsessions de Gómez giren al voltant de la nit, la mort, la violència, la solidaritat, l'urbs...

lingüística, són altres factors que situen la seva poesia entre les més dinàmiques de l'actual avantguarda llatinoamericana".

Rigor i lucidesa persisteixen a l'obra poètica d'Eduardo Gómez, cosa que es continua apreciànt al seu llibre *Movimientos sinfónicos* (1980), sense deixar-se temptar pel relatiu èxit i els usos retòrics de la moda en un país sense una tradició cultural sòlida, i assolat per la corrupció, el caos i una violència sense fi. Potser la difícil situació colombiana torna el poeta un *Viajero innumerable* (1985), un llibre en què la maduresa literària d'Eduardo Gómez assoleix un llenguatge i una identitat pròpia dels grans poetes que, sense negar influències, aconsegueixen recrear el seu món poètic, digne hereu d'autors com ara Baudelaire, Brecht, Rimbaud, Nietzsche, Rubén Darío, César Vallejo, Pablo Neruda...

És persistent en les seves obsessions al voltant de la nit, la mort, la violència, la solidaritat, l'urbs, la lluita social, des d'una atmosfera luctuosa i sarcàstica però sota una visió humanística que el porta a escriure la *Historia baladesca de un poeta* (1989), una reflexió profunda del sentir urbà que s'inicia amb els anys del col·legi i arriba a la irremeiable soledat: "De brazo con la muerte recorrió la ciudad nocturna"; és la catarsi del poeta que continua ubicant-se: "Y otra vez se refugió en la angustia cósmica / y encontró alivio en esa desmesurada grandeza".

Si diguéssim que Eduardo Gómez és un poeta urbà seria una manera d'ubicar-nos en la seva poesia, però potser no es correspon amb l'obra poètica en la seva totalitat, tot i que en el seu últim llibre publicat, *Las claves secretas* (1998), hi ha el to reflexiu i serè, el tema de la mort i l'enyorança de l'infinit, la infància i la presència caòtica de l'urbs, la reflexió sobre la soledat del poeta com a actitud ètica, per superar la temptació del facilisme i la mediocritat de la societat contemporània, en la recerca del seu propi camí o per alliberar-se de tot allò que el jutgi, provingui dels déus o del poder polític dels homes. El cert és que com qualsevol mortal aspira a: "¡Que un árbol haya al menos sobre mi tumba campestre / que sus raíces se nutran de una tierra más fértil y circule otra vez mi sangre por su savia / que su follaje concierte a los alados flautistas / y sea centinela, vivo epitafio y antena".

La publicació a Espanya de l'*Antología poética*, d'Eduardo Gómez, reuneix el millor de la seva poesia, i és una visió àmplia d'una de les veus més dinàmiques de l'avantguarda llatinoamericana, com molt bé va reconèixer en el seu moment Caballero Bonald. No obstant, l'obra d'aquest poeta és molt més àmplia; el 1987 es publica a Colòmbia *Ensayos de crítica interpretativa*, un

llibre en el qual reuneix estudis realitzats sobre autors com ara Marcel Proust, Tomas Mann i Franz Kafka, partint dels cursos de literatura europea que dicta a la Universitat dels Andes. Un altre dels seus llibres d'assaig és *Reflexiones y esbozos*, una recopilació d'articles publicats al diari *El Tiempo* en els quals parla de teatre, poesia i crítica a Colòmbia. De moment, benvinguda sigui a Espanya aquesta *Antología poética*.

NARRATIVA

Hipnosi

FRANCESC GUERRERO

Ramon Erra, *La flor blanca de l'estràmoni*. La Magrana.
Barcelona, 2001.

Ramon Erra (Vic, 1966) és llicenciat en ciències polítiques. Combina el periodisme i l'escriptura, de la mateixa manera que reparteix les setmanes entre el seu poble del Lluçanès i la ciutat de Girona. És coautor, juntament amb Jordi Martí, de la novel·la per a joves *Operació gàbies buides*, i també ha fet incursions en el teatre i el guionatge. Recentment ha estat guardonat amb un dels premis Recull 2001, concretament el Rafael Cornellà, per un retrat literari de l'escriptor txec Bohumil Hrabal. *La flor blanca de l'estràmoni* és la seva primera publicació en solitari en l'apartat de narrativa.

Però, què és *La flor blanca de l'estràmoni*? A banda de tractar-se d'una flor amb propietats hipnòtiques, és un recull de catorze relats molt breus en què Erra se sent una mica prestidigitador. La sospita de la crida inicial n'és una clau: "La vida és un gran número de màgia del qual la ciència vol explicar el truc" (Joan Perucho). Al llibre abunden les citacions intertextuals (coses que es diuen en un conte que fan referència a un altre). Fins i tot hi ha una picada d'ullet al García Márquez de *Crònica de una muerte anunciada*: "La boja va sortir al carrer l'últim dia de la seva vida sense saber que ho seria". Aquesta boja és un dels diversos personatges forassenyats que omplen el llibre, i que donen compte de la

L'escriptura d'Erra és àgil i sòlida, i hi abunda el llenguatge popular i les onomatopeies

imaginació excèntrica (màgica, hipnòtica, traspasada) d'Erra.

L'estràmoni dels orfes és un dels contes més ben aconseguits del recull. Té alguna cosa que és difícil de precisar i que el fa ser molt especial; és una il·lusió, una mirada incerta al passat: "Al llarg de la meua vida n'he guardat molts, de records, tots molt ben confitats, alguns de mel de romaní i melmelada amargant de taronja, d'altres de col llombarda i pebrot verd envinagrats, i alguns, pocs -potser estan tan ben tapats que no hi ha manera de poder-se'n servir ni de deixar-los esbravar. Encara que els necessitis per acabar de passar l'altra meitat de l'eternitat".

L'escriptura d'Erra és àgil i sòlida, i hi abunda el llenguatge popular ("ja la pujarem dreta!", "això rai!") i les onomatopeies (la sirena que fa "aiiiiiiooooo", el clic als vidres "xiiiit xiiiit xiiiit" i la boja sèrie "clic", "xooo", "ploff, ploff" i "cruuuuc"). Podem pensar que alguns dels temes aquí insinuats poden esdevenir, en format novel·lístic, una gran excusa per poder-lo tornar a llegir.